

การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนมัธยมวัดสิงห์

สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 1

School Administration of Good Governance Principle for Mathayomwatsing
the Secondary Educational Service Area Office 1

นางสาวจตุติมา ชำนาญเพชร*

Juttima Chumnaphet

ผศ.ดร.ชญาพิมพ์ อูสาโท**

Asst. Prof. Chayapim Usaho, Ph.D.

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนมัธยมวัดสิงห์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 1 มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการบริหารโรงเรียนมัธยมวัดสิงห์ตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนมัธยมวัดสิงห์ ผู้ให้ข้อมูล คือ ผู้อำนวยการโรงเรียน 1 คน รองผู้อำนวยการโรงเรียน 4 คน ครูจำนวน 129 คน รวมทั้งสิ้น 134 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามชนิดแบบตรวจสอบรายการและมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ สถิติที่ใช้ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนมัธยมวัดสิงห์ โดยรวม พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยใช้หลักความคุ้มค่ามากที่สุด ($\bar{X} = 4.38$) รองลงมาคือหลักนิติธรรม ($\bar{X} = 4.32$) และน้อยที่สุดคือหลักการมีส่วนร่วม ($\bar{X} = 4.25$) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า การประเมินผลใช้หลักความโปร่งใสมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.50$) รองลงมาคือการวางแผนใช้หลักความคุ้มค่า ($\bar{X} = 4.45$) และน้อยที่สุดคือการนำแผนสู่การปฏิบัติโดยใช้หลักความคุ้มค่ามีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.36$)

*นิสิตมหาบัณฑิตสาขาวิชาบริหารการศึกษา ภาควิชา นโยบาย การจัดการและความเป็นผู้นำทางการศึกษา

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

E-mail Address: juttima.cu@gmail.com

**อาจารย์ประจำสาขาวิชาบริหารการศึกษา ภาควิชา นโยบาย การจัดการและความเป็นผู้นำทางการศึกษา

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

E-mail Address: chayapim.u@chula.ac.th

ISSN 1905-4491

Abstract

The Research on the management of the Principles of good governance of the Senior High School. The Office of Education School District 1 high School Education, administration aims to Sing the Principle of good governance of the senior high school is a content contributor. The Office of Education School District 1 contributors is the director of the school's first associate director of the School 4 teachers total 129 total 134 people used the questionnaire is a checklist and scale valuation. 5 level statistics used were frequency, percentage, mean and standard deviation.

The results showed that the Managed by the Governance Committee of Senior High School by the administration according to the principles of good governance in all aspects. The main value is managed by the principles of good governance ($\bar{X} = 4.38$), followed by the rule of law ($\bar{X} = 4.32$) and the smallest is the principle involved ($\bar{X} = 4.25$). When the company were evaluated according to the principles of transparency has the highest average ($\bar{X} = 4.50$), followed by planning, by value has the highest average ($\bar{X} = 4.45$) and the smallest is the implementation plan. To comply with the highest average value for money as well ($\bar{X} = 4.36$)

คำสำคัญ: การบริหารโรงเรียน/การบริหารตามหลักธรรมาภิบาล/โรงเรียนมัธยมศึกษา

KEYWORDS: SCHOOL ADMINISTRATION/ADMINISTRATION GOOD GOVERNANCE
ADMINISTRATION/HIGH SCHOOL

บทนำ

สภาพสังคมไทยในปัจจุบันนี้ล้วนเต็มไปด้วยสิ่งที่น่าห่วงใยและน่าระมัดระวังไปเสียทั้งสิ้น เพราะเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่ปรากฏและประจักษ์ล้วนเป็นภาพสะท้อนให้เห็นว่า เกิดภาวะบกพร่องทางคุณธรรม ซึ่งอาจมาจากสาเหตุไม่เข้าใจถึงรากเหง้าของศีลธรรม จริยธรรมและวัฒนธรรม อันเป็นพื้นฐานของคุณภาพของคนในสังคม สุทธิพร บุญส่ง (2550) หลักคิดสำหรับการบริหารจัดการที่ดีนำไปสู่ความเป็นธรรมได้ โดยการสร้างสำนึกที่ดีในการบริหารงานอย่างมีประสิทธิภาพ โปร่งใส นั่นคือจะต้องสร้างธรรมาภิบาลในการบริหารงานให้สอดคล้องกับความต้องการของสังคม ซึ่งธรรมาภิบาลเป็นหลักการนำมาใช้บริหารงานในปัจจุบันอย่างแพร่หลาย เพราะช่วยสร้างสรรค์และส่งเสริมองค์กรให้มีศักยภาพและประสิทธิภาพ อันจะทำให้เกิดการพัฒนายอย่างต่อเนื่อง ส่งผลดีต่อความเจริญก้าวหน้าของประเทศ อีระ ฤกษ์เจริญ (2550) ซึ่งการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 22 กำหนดไว้ว่า การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญมากที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตนเองตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ การบริหารจัดการการศึกษา ผู้บริหาร ครูผู้สอน บุคลากรทางการศึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้อง จะต้องเข้าใจในอำนาจหน้าที่ใน การบริหารจัดการเพื่อให้ภารกิจของโรงเรียนบรรลุตามวัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษา ทุกฝ่ายจะต้องมีส่วนร่วมในการบริหารอย่างจริงจัง โดยมีองค์กรอิสระทั้งภาครัฐและเอกชน ตลอดจนผู้ปกครองและชุมชนคอยตรวจสอบการปฏิบัติงานของสถานศึกษา ซึ่งหมายถึงการตรวจสอบ การทำงานของผู้บริหารและครูผู้สอนนั่นเอง

การบริหารจัดการที่ดี หรือธรรมาภิบาล เป็นหลักการปฏิบัติงานที่ได้ประกาศไว้ในระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ.2542 มี 6 ประการ ประกอบด้วย หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ หลัก

ความคุ้มค่า สถานศึกษา ซึ่งมีหน้าที่บริการการศึกษาและเป็นสถานศึกษาของรัฐ จึงต้องนำหลักการว่าด้วยการบริหารกิจกรรมบ้านเมืองและสังคมที่ดี หรือหลักธรรมาภิบาล มาบูรณาการใช้ในการบริหาร จัดการศึกษา เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับสถานศึกษา ทั้งนี้เพื่อเป็นประโยชน์ในการพัฒนาการบริหารจัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพและถูกต้องตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญและกฎหมายประกอบที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา การบริหารและการตัดสินใจ มีความถูกต้อง ก่อประโยชน์สูงสุดต่อผู้มารับบริการ รวมทั้งจะสามารถลดความขัดแย้งทั้งต่อผู้มารับบริการและบุคลากรในสถานศึกษาได้เป็นอย่างดี การรับรู้หลักการบริหารจัดการโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนจึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งในการบริหารจัดการการศึกษา

โรงเรียนมัธยมวัดสิงห์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 1 เป็นโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ ซึ่งต้องมีการจัดการ การแผนงานและโครงการเพื่อรองรับหรือปฏิบัติตามระเบียบอย่างจริงจัง อีกทั้งยังต้องประสานความร่วมมือที่ดีให้เกิดขึ้นในระบบโรงเรียนได้ ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาถือว่าเป็นตัวจักรสำคัญในการบริหารจัดการศึกษา เป็นผู้มีความสำคัญยิ่งต่อความสำเร็จหรือความล้มเหลวโดยต้องดำเนินการอำนวยความสะดวกและประสานการจัดการศึกษากับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การจัดการศึกษาบรรลุจุดหมายที่กำหนดไว้ในงานนี้ผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมการบริหารให้สอดคล้องกับการปฏิรูปการศึกษา ดังนั้นหน้าที่อันสำคัญ คือ การบริหารจัดการการศึกษาให้บรรลุตามจุดมุ่งหมายด้วยเหตุนี้ผู้บริหารสถานศึกษาจึงต้องเป็นบุคลากรที่มีวิสัยทัศน์ มีความรู้ ความสามารถ มีทักษะ เป็นผู้ในการเปลี่ยนแปลง บริหารงานด้วยความซื่อสัตย์ เป็นธรรม โปร่งใส เป็นแบบอย่างที่ดี อันจะส่งผลให้ได้รับความศรัทธาเชื่อถือจากครู นักเรียน ผู้ปกครองและคนในชุมชน ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องมีสมรรถภาพหรือศักยภาพ ทั้งด้านคุณธรรม จริยธรรม ความสามารถในการบริหารจัดการ และความรู้ความเข้าใจแนวทางการบริหารงานและการจัดการศึกษาต้องบริหารจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพและมีคุณภาพได้มาตรฐาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งมีการนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการบริหารสถานศึกษา

จึงทำให้มีความจำเป็นต้องศึกษาการบริหารโรงเรียนมัธยมวัดสิงห์ตามหลักธรรมาภิบาลเพื่อศึกษาและเป็นแนวทางในการดำเนินงานโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา อันเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาสถานศึกษาภายในสังกัด อันนำไปสู่การพัฒนาครูผู้สอนและนักเรียนให้มีความสอดคล้องกับสภาพการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคมและความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการเพื่อตอบสนองความต้องการของบุคคลสังคมไทยให้นักเรียนมีศักยภาพในการแข่งขันและร่วมมืออย่างสร้างสรรค์ในสังคมโลกได้

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาสภาพการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนมัธยมวัดสิงห์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 1

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตประชากร คือ โรงเรียนมัธยมวัดสิงห์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 1

2. ขอบเขตเนื้อหาการวิจัยครั้งนี้เป็นการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนมัธยมวัดสิงห์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 1 ประกอบด้วย 6 หลัก คือ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบและหลักความคุ้มค่า

กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

ใช้กรอบแนวคิดหลักธรรมาภิบาลตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. 2542 ซึ่งประกอบด้วย 6 หลัก คือ

1. หลักนิติธรรม (The rule of Law)
2. หลักคุณธรรม (Morality)
3. หลักความโปร่งใส (Accountability)
4. หลักความมีส่วนร่วม (Participation)
5. หลักความรับผิดชอบ (Responsibility)
6. หลักความคุ้มค่า (Economy)

และใช้แนวคิดกระบวนการบริหารของศักดิ์ สกนธวัฒน์ (2555) ซึ่งได้ขอบข่ายการบริหาร ดังนี้

1. การวางแผน (Planning)
2. การนำแผนสู่การปฏิบัติ (Implementation)
3. การประเมินผล (Evaluation)

วิธีดำเนินการวิจัย

กรณีศึกษาและผู้ให้ข้อมูล

1. กรณีศึกษาที่ใช้ในการศึกษา คือ โรงเรียนมัธยมวัดสิงห์สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษาเขต 1

2. ผู้ให้ข้อมูล คือ ผู้อำนวยการโรงเรียน 1 คน รองผู้อำนวยการโรงเรียน 4 คน และครูผู้สอนโดยใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) และกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างครุ ตามตารางสำเร็จรูปของศิริชัย กาญจนวาสี (2550) ที่ค่าความเชื่อมั่น 95 % ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างเป็นครูจำนวน 129 คน จากนั้นใช้การสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) โดยการเทียบสัดส่วนของครูแต่ละโรงเรียนและทำการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) รวมทั้งสิ้น 134 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม 1 ฉบับ จำแนกเป็น 2 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ อายุ วุฒิการศึกษาตำแหน่งหน้าที่และระยะเวลาในการปฏิบัติงานตามตำแหน่ง เป็นแบบสอบถามแบบตรวจสอบรายการ (Check List)

ตอนที่ 2 การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนมัธยมวัดสิงห์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษาเขต 1 ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการบริหารกิจการ บ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. 2542 มีลักษณะเป็นข้อคำถามชนิดจัดอันดับคุณภาพ 5 ระดับ ของลิเคิร์ท (Likert's Rating Scale) เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ซึ่งมีความหมาย ดังนี้

- ระดับ 5 หมายถึง การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลอยู่ในระดับมากที่สุด
- ระดับ 4 หมายถึง การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลอยู่ในระดับมาก
- ระดับ 3 หมายถึง การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลอยู่ในระดับปานกลาง
- ระดับ 2 หมายถึง การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลอยู่ในระดับน้อย

ระดับ 1 หมายถึง การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลอยู่ในระดับน้อยที่สุด

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ขออนุญาตขอเอกสารจากสาขาบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลไปยังสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาที่ให้ข้อมูล จากนั้นผู้วิจัยส่งแบบสอบถามไปยังผู้ให้ข้อมูลและนัดการรับแบบสอบถามกลับคืนภายใน 4 สัปดาห์

2. แบบสอบถามที่ผู้วิจัยส่งไปทั้งหมด 134 ฉบับ ได้กลับคืน 134 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100.00

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ตรวจสอบความสมบูรณ์จากแบบสอบถามที่ได้รับคืนมาแต่ละฉบับ แล้วนำฉบับที่สมบูรณ์มาให้คะแนนตามน้ำหนักคะแนนแต่ละข้อและบันทึกไว้ในคอมพิวเตอร์เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์

2. ทำการวิเคราะห์ข้อมูลแล้วนำผลการวิเคราะห์ไปแปลผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

3. แปลความหมายของคะแนนการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนแต่ละคะแนนโดยใช้ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) โดยแปลความหมายตามเกณฑ์เฉลี่ยของประคอง กรณสูต (2542) ดังนี้

4.50 – 5.00 หมายถึง ระดับการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารอยู่ในระดับมากที่สุด

3.50 – 4.49 หมายถึง ระดับการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารอยู่ในระดับมาก

2.50 – 3.49 หมายถึง ระดับการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารอยู่ในระดับปานกลาง

1.50 – 2.49 หมายถึง ระดับการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารอยู่ในระดับน้อย

1.0 – 1.49 หมายถึง ระดับการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารอยู่ในระดับน้อยที่สุด

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) ได้แก่ เพศ อายุ วุฒิ การศึกษา ตำแหน่งหน้าที่และระยะเวลาในการปฏิบัติงานตามตำแหน่ง โดยทำการวิเคราะห์โดยใช้สถิติบรรยาย ได้แก่ การแจกแจงความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) แล้วนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบคำบรรยาย

2. ข้อมูลเกี่ยวกับการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนมัธยมวัดสิงห์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 1 ใน 6 หลักได้แก่ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบและหลักความคุ้มค่า วิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

สรุปผลการวิจัย

การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนมัธยมวัดสิงห์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 1 โดยรวม พบว่า การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลอยู่ในระดับมากทุกด้าน หลักความคุ้มค่ามีการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.38) รองลงมาคือหลักนิติธรรม ($\bar{X}$ = 4.32) และน้อยที่สุดคือหลักการมีส่วนร่วม ($\bar{X}$ = 4.25)

การบริหารด้านการวางแผนตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนมัธยมวัดสิงห์ พบว่า การวางแผนตามหลักความคุ้มค่าอยู่ในระดับมากและข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}$ = 4.45) คือผู้บริหารกำหนดนโยบาย วิสัยทัศน์

เป้าหมาย พันธกิจของโรงเรียนอย่างชัดเจน และหลักความรับผิดชอบอยู่ในระดับมากเช่นกันและข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = 4.00$) คือ ผู้บริหารยอมรับว่าแผนงานที่สำเร็จหรือล้มเหลวของการพัฒนาครูและนักเรียนเกิดจากการบริหารของงาน

การบริหารด้านการนำแผนสู่การปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนมัธยมวัดสิงห์ พบว่า การนำแผนสู่การปฏิบัติตามหลักความคุ้มค่าอยู่ในระดับมากและข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.45$) คือ ผู้บริหารมีการนำเอาทรัพยากรท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน และหลักการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมากเช่นกัน และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = 3.84$) คือ ผู้บริหารเปิดโอกาสรับฟังความคิดเห็นของบุคลากรเพื่อนำมาปรับปรุงการทำงานของโรงเรียน

การบริหารด้านการประเมินผลตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนมัธยมวัดสิงห์ พบว่า การประเมินผลตามหลักนิติธรรมอยู่ในระดับมาก และข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.29$) คือ ผู้บริหารติดตาม ตรวจสอบ ประเมินผล ครูและนักเรียนที่ปฏิบัติตามกฎระเบียบของโรงเรียน และหลักการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมากเช่นกันและข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = 4.03$) คือ ผู้บริหารนำข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมาพิจารณาในการปรับปรุงหลักสูตรของโรงเรียน

อภิปรายผลการวิจัย

1.การบริหารโดยรวมตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนมัธยมวัดสิงห์

1.1 การบริหารโดยรวมใช้หลักความคุ้มค่าอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.38$) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุจิตรา มีจำรัส (2550) ได้ทำการวิจัยเรื่องการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาพบว่า การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้ง 6 หลัก เรียงตามลำดับคือ หลักความรับผิดชอบ หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความคุ้มค่าและหลักนิติธรรมรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุชิน เรืองบุญส่ง (2551) ได้ศึกษาเรื่องการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ระยอง เขต 2 พบว่า ระดับการปฏิบัติงานของผู้บริหารโรงเรียนตามหลักธรรมาภิบาลในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 2 ตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน และยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สุวรรณ ทองคำ (2545) ที่พบว่าผู้บริหารและครูมีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสิงห์บุรี อยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน จะเห็นได้ว่า ผู้บริหารสถานศึกษาในปัจจุบันมีลักษณะของนักบริหารการศึกษามีอาชีพที่มีความรู้ความสามารถที่จะนำสถานศึกษาไปสู่ความสำเร็จในการบริหารจัดการศึกษาและผู้ที่ดำรงตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษาได้จะต้องผ่านการอบรมผู้บริหารสถานศึกษาหรือผู้บริหารระดับสูงตามหลักเกณฑ์และหลักการกำหนดจากการพัฒนาโดยการอบรมดังกล่าวทำให้ผู้บริหารสถานศึกษาได้รับความรู้ความเข้าใจในกระบวนการบริหารสถานศึกษาตลอดจนได้รับทักษะที่จำเป็นและคุณธรรมสำหรับผู้บริหารเพิ่มพูนมากขึ้น

1.2 การบริหารโดยรวมใช้หลักการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมากเช่นกัน แต่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = 4.25$) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ นัยนา เจริญผล (2552) ที่ศึกษาการวิจัยเรื่องการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น พบว่า การใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งหลักการมีส่วนร่วมมี

ค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด จะเห็นได้ว่าการปฏิบัติในบางเรื่องไม่ค่อยเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม ทำให้การปฏิบัติงานอาจขาดประสิทธิภาพและไม่ครอบคลุมในภาระหน้าที่งาน ดังนั้นผู้บริหารจึงควรเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารงานเพื่อให้การบริหารงานมีความชัดเจน และมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น พร้อมเปิดใจกว้าง ในการรับฟังปัญหาและข้อเสนอแนะต่างๆ จากทุกภาคส่วนในการร่วมกันเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหาพร้อมกันเพื่อให้งานมีประสิทธิภาพ

2. การวางแผนตามหลักธรรมาภิบาล

2.1 การวางแผนใช้หลักความคุ้มค่าอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}$ = 4.45) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศิริยา โถแก้ว (2549) ได้ศึกษาการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล กรณีศึกษา โรงเรียนสิริวิทย์วิทยา จังหวัดสมุทรปราการ ผลการวิจัยพบว่า สภาพการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของ โรงเรียนสิริวิทย์วิทยาอยู่ในระดับมาก การบริหารแบ่งเป็น 6 หลักได้แก่หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วมหลักความรับผิดชอบ หลักความคุ้มค่า เมื่อพิจารณาเป็นรายหลักพบว่า หลักความคุ้มค่ามีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับสูงสุดจะเห็นได้ว่าผู้บริหารจะมีการพิจารณาขอบข่ายงานให้ครูและบุคลากรโดยกำหนดออกมาเป็นนโยบายในคำนี้ถึงคุณค่าของทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด โดยมุ่งเน้นให้ทุกคนตระหนักในผลที่ได้งานที่ทำงานที่ต้องเกิดประโยชน์กับโรงเรียน นักเรียนมากกว่าประโยชน์ส่วนตน โดยมีการรับฟังความคิดเห็นของทุกฝ่ายและมีการกำกับติดตามอย่างสม่ำเสมอ

2.2 การวางแผนใช้หลักความรับผิดชอบต่ออยู่ในระดับมากเช่นกัน มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด($\bar{X}$ = 4.00) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ไพฑูรย์ บัวจิต (2550) ได้ศึกษาเรื่องการใช้หลัก ธรรมาภิบาลในการบริหารจัดการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม ผลการวิจัยพบว่า การใช้หลัก ธรรมาภิบาลในการบริหารจัดการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคามเขต 2 ด้านหลักความรับผิดชอบต่ออยู่ในระดับมากและยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ สามารถ อินตามูล (2548) ที่ได้ ศึกษาเรื่องการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เชียงใหม่ เขต 3 พบว่า การใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 ด้านหลักความรับผิดชอบต่ออยู่ในระดับมาก จะเห็นได้ว่าการบริหารตามหลัก ธรรมาภิบาลนั้นผู้บริหาร มีจิตสำนึกต่อความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตน โดยปฏิบัติตามขอบเขตหน้าที่ที่ได้ รับผิดชอบต่ออย่างเต็มความสามารถ อาทิ การกำกับดูแลงานต่างๆ ภายในโรงเรียนทั้งงานด้านวิชาการ อาคาร สถานที่ งบประมาณ การบริหารงานบุคลากรได้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการในการพิจารณาอย่างเป็นธรรม โดยผู้บริหารจะชี้แจงทั้งที่เป็นการบอกกล่าวด้วยวาจาและการปิดประกาศเป็นลายลักษณ์อักษร

3. การนำแผนสู่การปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาล

3.1 การนำแผนสู่การปฏิบัติใช้หลักความคุ้มค่าอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}$ = 4.45) ซึ่งสอดคล้องกับสำนักนายกรัฐมนตรี ซึ่งสถาบันพระปกเกล้า (2546) ให้ความหมายของหลักความคุ้มค่า หมายถึง การบริหารจัดการและใช้ทรัพยากรที่มีจำกัด เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ส่วนรวม โดยรณรงค์ให้คนไทยมีความประหยัดใช้ของอย่างคุ้มค่า สร้างสรรค์ สินค้าและบริการมีคุณภาพ สามารถแข่งขันได้ในเวทีโลก ซึ่งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชนิตา ใจสู้ศึก (2552) ได้ศึกษาพฤติกรรมการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของ ผู้บริหารโรงเรียนตามความคิดเห็นของรองผู้อำนวยการโรงเรียนและครู กลุ่มความเป็นเลิศทางวิชาการกลุ่มที่ 8 ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 ด้านหลักความคุ้มค่ากล่าวว่า ผู้บริหารมีเหตุผลใน การใช้จ่ายเงินด้านงบประมาณ ด้านพัสดุ โดยคำนึงถึง ผลลัพธ์ที่ได้จากการศึกษาการบริหารจัดการและใช้

ทรัพยากรที่มีจำกัด เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ส่วนรวม โดยรณรงค์ให้นักเรียน บุคลากรมีความตระหนัก และใช้จ่ายทรัพยากรอย่างประหยัดใช้ของอย่างคุ้มค่าและช่วยกันรักษาทรัพยากรธรรมชาติให้สมบูรณ์ยั่งยืน และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ภาวิณี ชินคำ (2547) ได้ศึกษาเรื่องรูปแบบการบริหารงานด้วย หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์ เขต 1 และยังได้สอดคล้องกับพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยการบริหารกิจการ บ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. 2546 มาตรา 41 เมื่อได้รับคำร้องเรียน เสนอแนะหรือความคิดเห็นเกี่ยวกับการ ปฏิบัติหน้าที่ พบปัญหาอุปสรรค ปัญหาจากบุคคล เป็นหน้าที่ส่วนราชการนั้นต้องพิจารณาดำเนินการปรับปรุง และแจ้งให้บุคคลที่ร้องเรียนทราบด้วยหากสามารถติดต่อได้ หรือแจ้งผ่านระบบเครือข่ายสารสนเทศ มาตรา 44 ต้องจัดให้มีการเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับงบประมาณรายจ่ายแต่ละปี รายการเกี่ยวกับการจัดซื้อจัดจ้าง และ สัญญาใดที่มีการอนุมัติจัดซื้อจัดจ้างให้ประชาชนสามารถขอ ดู ตรวจสอบได้ ณ ที่ทำการหรือระบบเครือข่าย สารสนเทศ ทั้งนี้ต้องไม่เกิดความได้เปรียบเสียเปรียบแก่บุคคลที่เกี่ยวข้อง หรือกฎหมาย กฎระเบียบ ข้อห้าม ข้อตกลงไว้ในสัญญาต้องได้รับความคุ้มครอง จะเห็นได้ว่า การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและแหล่งเรียนรู้ให้ เกิดประโยชน์นั้น ผู้บริหารมักจะมียุทธศาสตร์ส่งเสริมให้เกิดการใช้ทรัพยากรของโรงเรียนอย่างคุ้มค่าและเกิด ประโยชน์สูงสุด ส่งเสริมให้ครู นักเรียน บุคลากรภายในโรงเรียนพัฒนาตนเอง สามารถนำผลงานและนำความรู้ ที่ได้มาปฏิบัติจริง อีกทั้งเลือกใช้เทคโนโลยีเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานได้อย่างเหมาะสมและ ผู้บริหารยังเป็นตัวอย่งที่ดีในการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุด

3.2 การนำแผนสู่การปฏิบัติใช้หลักการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมากเช่นกัน มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = 3.84$) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ นัยนา เจริญผล (2552) ที่ศึกษาการวิจัยเรื่องการใช้หลัก ธรรมาภิบาลในการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จังหวัดขอนแก่น พบว่า การใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ใน ระดับมาก ซึ่งหลักการมีส่วนร่วมมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิษระพงษ์ คลอดพงษ์ (2548) ได้ทำการวิจัยเรื่องการบริหารโรงเรียนขั้นพื้นฐานตามหลักธรรมาภิบาล สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลำปาง เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า 1) ในภาพรวมผู้บริหารการศึกษาขั้นพื้นฐานมีระดับการปฏิบัติการบริหารโรงเรียน ขั้นพื้นฐานตามหลักธรรมาภิบาลอยู่ในระดับมากในทุกด้าน 2) เมื่อเปรียบเทียบการบริหารโรงเรียนขั้นพื้นฐาน ตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนที่มีระดับการศึกษาและวิชาเอกที่สำเร็จการศึกษาต่างกัน พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 3) ผู้บริหารโรงเรียนขั้นพื้นฐานประสบปัญหาการ ขาดแคลนครูกับปัญหาในการจัดทำหลักสูตรโรงเรียนและมีความต้องการให้มีการจัดทำหลักสูตรโรงเรียนใน ลักษณะที่เป็นเครือข่ายโดยมีผู้เชี่ยวชาญเป็นผู้จัดทำ รวมทั้งมีการบรรจุครูให้ครบตามเกณฑ์และมีการพัฒนา ครูอย่างต่อเนื่อง จะเห็นได้ว่า การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนมัธยมวัดสิงห์ หลักการมีส่วนร่วม น้อย ทั้งนี้เนื่องจากมาจากหลายปัจจัย เช่น ผู้บริหารมีภาระงานอื่นมาก เช่น การอบรม สัมมนา ศึกษาดูงาน ทำให้มีส่วนร่วมในการตรวจสอบ ประเมินผลของสถานศึกษาน้อย ดังนั้น ผู้บริหารควรยึดการบริหารแบบมี ส่วนร่วม ต้องเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนร่วมได้มีโอกาสมีส่วนร่วมในการวางแผนกำหนดนโยบายการดำเนินงาน ร่วม ประเมินผลการดำเนินงานของสถานศึกษา เพื่อเป็นการช่วยสร้างสัมพันธ์อันดีระหว่างสถานศึกษาและชุมชน ซึ่งจะทำให้สถานศึกษาประสบความสำเร็จในการดำเนินงาน

4. การประเมินผลตามหลักธรรมาภิบาล

4.1 การประเมินผลใช้หลักนิติธรรมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.29$) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ รัชนา ศานติยานนท์ (2554) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องรูปแบบใหม่ของการบริหารจัดการที่ดีในมหาวิทยาลัย ผลการวิจัยพบว่า ด้านความเป็นธรรม ประกอบด้วย การใช้ระบบสัญญาจ้างงานกับบุคลากรอย่างเป็นธรรมและชัดเจน การกำหนดช่วงระยะเวลาที่แน่นอนในการประเมิน การสร้างแรงจูงใจและแรงผลักดันให้บุคลากรทำงานได้เต็มที่ นอกจากนี้สถาบันพระปกเกล้า (2546) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องการศึกษาพัฒนาดัชนีวัดผลการพัฒนาระบบการบริหารจัดการที่ดีเพื่อกำหนดกรอบการติดตามประเมินผลการพัฒนาระบบบริหารจัดการที่ดีตามยุทธศาสตร์และภาคประชารัฐในแผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ ฉบับที่ 8 พบว่า ในภาพรวมหลักนิติธรรมและหลักคุณธรรมมีคะแนนอยู่ในระดับ 0.81 ซึ่งนับว่ามากที่สุด จะเห็นได้ว่าผู้บริหารสถานศึกษาให้ความสำคัญในการบริหารงานตามระเบียบของทางราชการ เพื่อปลูกฝังให้นักเรียนเคารพกฎ ระเบียบและกฎหมาย การบริหารงานธุรการ การเงิน งบประมาณ พัสดู่ให้เป็นไปตามระเบียบของทางราชการและการบริหารงานอาคารสถานที่ตามระเบียบของทางราชการ การบริหารตามหลักนิติธรรมนี้เป็นแนวทางให้ผู้บริหารสถานศึกษา ครูและนักเรียน ปฏิบัติให้เป็นไปในแนวทางเดียวกัน เพื่อสร้างความเป็นระเบียบวินัยให้เกิดขึ้นในสถานศึกษาทุกคนจะต้องยอมรับกฎระเบียบ ข้อบังคับที่ได้ร่วมกันกำหนดขึ้นและปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัดโดยเฉพาะผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องคอยกำกับดูแลส่งเสริมให้บุคลากรปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ อันจะส่งผลให้การดำเนินงานด้านต่าง ๆ ของสถานศึกษาเป็นไปอย่างมีระบบและมีประสิทธิภาพ

4.2 การประเมินผลใช้หลักมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมากเช่นกัน ($\bar{X} = 4.03$) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิรัตน์ รัตนมณี (2550) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 3 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลการพบว่าการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลทุกหลักอยู่ในระดับมาก โดยหลักนิติธรรมและหลักคุณธรรมมีมากที่สุดและหลักการมีส่วนร่วมมีน้อยที่สุด จะเห็นได้ว่า ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องอาจจะยังไม่เข้าใจหรือมีความเข้าใจไม่ชัดเจนถึงบทบาท หน้าที่ อำนาจหน้าที่และยังขาดความรู้เกี่ยวกับการมีส่วนร่วม การบริหารจัดการ ดังนั้นถึงแม้ว่าผู้บริหารสถานศึกษาจะเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา เพราะการมีส่วนร่วมจะนำมาซึ่งการดำเนินงานของสถานศึกษาให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ผู้บริหารอาจพิจารณาจัดระบบให้บุคลากรเข้ามามีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน ซึ่งจะทำให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพและครอบคลุมในภาระหน้าที่งานและสนับสนุนให้ผู้เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนมาร่วมดำเนินการพัฒนาโรงเรียนรวมทั้งร่วมกิจกรรมต่างๆ ให้มากยิ่งขึ้น

จากผลการวิจัยพบว่า การบริหารโดยใช้หลักการมีส่วนร่วมมีค่าเฉลี่ยต่ำเนื่องจากผู้บริหารยังไม่ใช้กระบวนการมีส่วนร่วมในการบริหารงานที่ความชัดเจน ยังไม่ค่อยมีการรับฟังปัญหาและข้อเสนอแนะต่าง ๆ จากทุกภาคส่วน และยังขาดการเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหาาร่วมกัน

2. ผู้บริหารควรมีการติดตาม ประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากรอย่างสม่ำเสมอเพื่อให้บุคลากรมีความเข้าใจและปฏิบัติงานอย่างงานอย่างกระตือรือร้นเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

จากผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารยังขาดการปฏิบัติหน้าที่ของตนและหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย อาทิ การกำกับดูแลงานต่างๆ ภายในโรงเรียนทั้งงานด้านวิชาการ อาคารสถานที่ งบประมาณ การบริหารงาน บุคลากร

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาการมีส่วนร่วมในการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง
จากผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานร่วมกันนั้นมีความจำเป็นและสำคัญต่อการดำเนินงานให้สำเร็จ ดังนั้นสถานศึกษาควรศึกษาการมีส่วนร่วมในการบริหารงานและให้บุคลากรทุกคนเข้ามามีบทบาทในการแสดงความคิดเห็นเพื่อพัฒนาการบริหารให้เกิดประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
2. ควรมีการติดตาม ประเมินผลการส่งเสริมให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการบริหารงานโรงเรียน
จากผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารมีความตั้งใจปฏิบัติงานอย่างเต็มความสามารถเพื่อให้งานบรรลุผลสำเร็จโดยคำนึงถึงผลประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นกับบุคลากรเป็นสิ่งสำคัญและสร้างบรรยากาศแบบเป็นกันเอง ก็จะเป็นการส่งเสริมให้ทุกฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษามากขึ้น

รายการอ้างอิง

- ชนิดา ใจสู้ศึก. (2552). การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนตามความคิดเห็นของรองผู้อำนวยการโรงเรียนและครู กลุ่มความเป็นเลิศทางวิชาการกลุ่มที่ 8 ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2. สารนิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.
- ธีระ รุญเจริญ. (2550). ประสิทธิภาพการนำธรรมาภิบาลมาใช้ในการบริหารจัดการศึกษาในโรงเรียน. วารสารศึกษาศาสตร์ 30 (มกราคม-มีนาคม), 22-35.
- นัยนา เจริญผล. (2552). การใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จังหวัดขอนแก่น. การค้นคว้าอิสระ. ครุศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย.
- ประคอง กรณสุต. (2542). สถิติเพื่อการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ไพฑูรย์ บัวจิต. (2550). การศึกษาพฤติกรรมนักเรียนจากการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานกิจการนักเรียนตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานเขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์ เขต 1. สารนิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.
- ภาวิณี ชินคำ. (2547). รูปแบบการบริหารงานด้วยหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานเขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์ เขต 1. สารนิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.
- วัชรพงษ์ คลอดพงษ์. (2548). การบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามหลักธรรมาภิบาล สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (การบริหารการศึกษา) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยอุทัยธานี.

- วิรัตน์ รัตนมณี. (2550). การศึกษาการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตตรวจราชการที่ 3 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต (การบริหารการศึกษา) บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- รัชนา ศานติยานนท์. (2554). รูปแบบใหม่ของการบริหารจัดการที่ดีในมหาวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศักดิ์ดา สกนธวัฒน์. (2555). ยุทธศาสตร์การบริหารโรงเรียนในเครือมูลนิธิคณะเซนต์คาเบรียลแห่งประเทศไทย เพื่อเสริมสร้างการพัฒนาสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศิริชัย กาญจนวาสี. (2550). การวิเคราะห์พหุระดับ: *muti-level Analysis*. (พิมพ์ครั้งที่4). กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศิริยา โถแก้ว. (2549). การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล: กรณีศึกษาโรงเรียนสิริวิทย์วิทยา จังหวัดสมุทรปราการ. ภาคนิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏ ธนบุรี.
- สุจิตรา มีจำรัส. (2550). การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สุชิน เรืองบุญส่ง. (2551). การศึกษาการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 2. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- สถาบันพระปกเกล้า. (2546). *ตัวชี้วัดธรรมาภิบาล*. หน้า 16. กรุงเทพมหานคร: สถาบัน
- สุทธิพร บุญส่ง. (2550). *คุณธรรมจริยธรรมกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต*. (พิมพ์ครั้งที่ 2) . กรุงเทพมหานคร: ทริปเพิ้ล กรุ๊ป.
- สามารถ อินตามูล. (2548). การใช้ธรรมาภิบาลในการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่เขต 5. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สุวรรณ ทองคำ. (2545). *สภาพการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลในโรงเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดสิงห์บุรี*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต (การบริหารการศึกษา) บัณฑิตวิทยาลัย สถาบันราชภัฏเทพสตรี.